

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор
з науково-педагогічної роботи та розвитку
Кваша С.М.
_____ 2022 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри міжнародних
відносин і суспільних наук
протокол № 9 від “3” травня 2022 р.
в.о. завідувача кафедри
_____ Стрілець В.В.

”РОЗГЛЯНУТО”
Гарант ОП
“Історія та археологія”
_____ Стрілець В. В.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ІСТОРИЧНІ СТУДІЇ
ТА ДОСЛІДНИЦЬКІ ДИХОТОМІЇ**

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 032 Історія та археологія
рівень вищої освіти третій (освітньо-науковий) рівень
гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук
Кравченко Наталія Борисівна, кандидат історичних наук, доцент

Київ – 2022 р.

**Опис навчальної дисципліни
«Історичні студії та дослідницькі дихотомії»**

Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти (освітній ступінь)		
Рівень вищої освіти (освітній ступінь)	третій (освітньо-науковий) рівень	
Галузь знань	03 Гуманітарні науки	
Спеціальність	032 Історія та археологія	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальний обсяг годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	20 год.	
Практичні, семінарські заняття	20 год.	
Лабораторні заняття	-	
Самостійна робота	110	
Індивідуальні завдання	-	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4	

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є: сформувати систему знань про основні напрями історичних студій та основні дослідницькі дихотомії.

Курс «Історичні студії та дослідницькі дихотомії» виходить з необхідності розв'язання таких **завдань**:

- розширити уявлення про історію та історичні дослідження в різні історичні епохи та актуалізувати їх для сьогодення;
- розкрити особливості наукових досліджень за напрямками;
- познайомити з основними актуальними проблемами вітчизняного та зарубіжного історичного дослідження;
- дослідити концепт дихотомії в історичному процесі та науковій думці.

У результаті вивчення дисципліни аспірант повинен:

знати:

- основні напрямки розвитку світової і вітчизняної історичної науки;
- концепт дихотомії в історичному процесі та історичному дослідженні;

вміти:

- брати участь у критичному діалозі та відстоювати власні позиції;
- проводити критичний аналіз різних інформаційних джерел, наукових текстів в історичній галузі та суміжних галузях;
- шукати власні шляхи вирішення проблеми, здійснювати критичний аналіз власних матеріалів;
- генерувати власні ідеї та приймати обґрунтовані рішення.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до ретроспективного аналізу наукового доробку у напрямі дослідження;
- здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї;
- компетентність у володінні інформацією щодо сучасного стану і тенденцій розвитку світової і вітчизняної історичної науки;
- компетентність у розробці та реалізації наукових проектів та програм;
- компетентність у прийнятті обґрунтованих рішень;

**Програма та структура навчальної дисципліни для повного терміну денної
(заочної) форм навчання**

Назви тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	с	лаб	інд	с.р.		л	с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Модуль 1. Головні напрями історичних студій														
Тема 1. Антикознавство	1	4	2	2					2					
Тема 2. Медієвістика	2	4	2	2						2				
Тема 3. Новістика	3	4	2	2										
Тема 4. Сходознавство	4	4	2	2										
Тема 5. Слов'янознавство	5	4	2	2					2					
Модуль 2. Основні дослідницькі дихотомії														
Тема 6. Схід і Захід в історичному процесі: минуле і сучасність	6	4	2	2					2					
Тема 7. Феномен орієнталізму в історичній науці.	7	4	2	2										
Тема 8. Історія країн Європи та Америки й Азії та Африки як двох історичних полюсів розвитку людства.	8	4	2	2					2					
Тема 9. Виникнення і взаємовплив східних і західних цивілізацій.	9	4	2	2										
Тема 10. Модерна історія Заходу і Сходу.	10	4	2	2						2				
Усього годин		40	20	20					12	8	4			

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Наукові історичні студії давньогрецьких і давньоримських істориків і філософів.	2
2	Наукові історичні студії середньовічних істориків і філософів.	2
3	«Занепад Європи» Освальда Шпенглера і «Піднесення Заходу» Уільяма Магніла: спільне і відмінне у визначенні минулого і майбутнього західної цивілізації.	2
4	Сходознавство в Україні в іменах: А.Ю. Кримський, О.Й. Прицак, В.М. Бейліс.	2
5	Історія східних, південних і західних слов'ян: концептуальний аспект.	2
6	«Орієнталізм» Едварда Саїда: загальна характеристика та конкретно-історичний аналіз.	2
7	«Кім» Редьярда Кіплінга і поняття кроскультурності та міжцивілізаційності у дихотомії «Захід - Схід».	2
8	«Росія і Європа» М.Я Данилевського як основоположна праця про «європейський» Схід і «азійський» Захід.	2
9	Проблеми пошуку місця України у цивілізаційному діалозі Схід-Захід.	2
10	«Україна між Сходом і Заходом» в науковому дискурсі.	2

Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань

Контрольні питання

1. Історія Стародавнього світу у світлі сучасної історичної науки: Крито-мікенська цивілізація, Древні Греція і Рим.
2. Наукові історичні студії давньогрецьких і давньоримських істориків і філософів. Історична спадщина культур і цивілізацій Стародавнього світу та її актуалізація. Македонське питання з сучасних міжнародних відносинах.
3. Історія Середніх віків у світлі сучасної історичної науки: Західна і Східна Європа в епоху Середньовіччя, автохтонні цивілізації Америки, кроскультурний обмін з епоху Великих географічних відкриттів.
4. Наукові історичні студії середньовічних істориків і філософів.
5. Відродження: специфіка західної культури, класифікація періодів.
6. Гуманізм як ідейна течія та її актуальність для сьогодення.
7. «Занепад Європи» Освальда Шпенглера і «Піднесення Заходу» Уільяма Магніла: спільне і відмінне у визначенні минулого і майбутнього західної цивілізації.
8. Концептуалізація підходів до вивчення історії. Теорія та

- історія між цивілізаційних взаємостосунків по лінії «Схід - Захід».
9. Національні історичні школи окремих країн та їх представники.
  10. Напрями сучасних досліджень країн Європи та Америки, Азії та Африки у новий та новітній час.
  11. Сучасна українська новістика та перспективи наукових пошуків.
  12. Історія Сходу від древності до сьогодення: концептуальний аспект.
  13. Проблематика сучасних сходознавчих досліджень та їх актуальність.
  14. Феномен орієнталізму в історичній науці.
  15. «Орієнталізм» Едварда Саїда: загальна характеристика та конкретно-історичний аналіз.
  16. Історія країн Європи та Америки й Азії та Африки як двох історичних полюсів розвитку людства.
  17. Виникнення і взаємовплив східних і західних цивілізацій.
  18. «Кім» Редьярда Кіплінга і поняття крос культурності та міжцивілізаційності у дихотомії «Захід - Схід». Модерна історія Заходу та Сходу.
  19. Слов'янознавство: зародження і формування як науки.
  20. Слов'янознавство в світі.
  21. Історія східних, південних і західних слов'ян: концептуальний аспект.
  22. Проблеми формування держав у західних і південних слов'ян.

Тестові завдання

Із названих мислителів стародавності засновником історичної науки вважається:

- а) Клавдій Птолемей
- б) Гай Пліній Секунд
- в) Геродот
- г) Корнелій Тацит

Із названих мислителів прихильником цивілізаційного розуміння світового історичного процесу був:

- а) Джордано Бруно
- б) Жан Жак Руссо
- в) Фрідріх Енгельс
- г) Арнольд Тойнбі

Яка з названих концепцій розвитку світових цивілізацій ґрунтується на уявленні, що людство розвивається від простого до складного через вдосконалення на засадах прогресу?

- а) лінійна концепція
- б) концепція “осьового часу” розвитку
- в) постмодерністська концепція
- г) східна екзотерична концепція

Яка з названих концепцій розвитку світових цивілізацій ґрунтується на вченні про розвиток Космосу згідно із законом Гармонії ?

- а) лінійна концепція
- б) концепція “осьового часу” розвитку
- в) постмодерністська концепція
- г) східна екзотерична концепція

Яка з названих концепцій розвитку світових цивілізацій ґрунтується на міркуванні, що історія людства обмежена чотирма періодами існування, а саме: доісторичним, стародавнім, імперським, технічним ?

- а) лінійна концепція
- б) концепція “осьового часу” розвитку
- в) постмодерністська концепція
- г) східна екзотерична концепція

Україна являє собою:

- а) окрему самостійну цивілізацію
- б) складову західноєвропейської цивілізації
- в) складову східноєвропейської цивілізації
- г) цивілізаційно неоднорідне суспільство, до складу якого входять елементи різних цивілізацій

Методи навчання.

Метод навчання – взаємопов’язана діяльність викладача та здобувача, спрямована на засвоєння здобувачем системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток. У вузькому значенні метод навчання є способом керівництва пізнавальною діяльністю здобувачів, що має виконувати три функції: навчаючу, виховну і розвиваючу. Складовою методу навчання є прийом навчання. Прийом навчання – сукупність конкретних навчальних ситуацій, що сприяють досягненню проміжної (допоміжної) мети конкретного методу. Чим багатший арсенал прийомів у структурі методу, тим він повноцінніший та ефективніший.

Методи навчання класифікують на: методи готових знань (здобувачі пасивно сприймають подану викладачем інформацію, запам’ятовують, а в разі необхідності відтворюють її) і дослідницький метод (передбачає активну

самостійну роботу здобувачів при засвоєнні знань: аналіз явищ, формулювання проблеми, висунення і перевірка гіпотез, самостійне формулювання висновків), який найбільш повно реалізується в умовах проблемного навчання. При вивченні дисципліни здобувачі на лекціях використовують в основному метод готових знань, тоді як на семінарських – дослідницький метод. Саме останній дозволяє закріпити, узагальнити і систематизувати отримані знання.

Залежно від походження інформації виділяють: словесні, наочні та практичні методи; від мети: методи здобуття нових знань, метод формування умінь і навичок, метод застосування знань на практиці, методи творчої діяльності, методи закріплення знань, умінь і навичок, методи перевірки і оцінювання знань, умінь і навичок. На лекціях ми використовуємо презентації, адже унаочнення матеріалу покращує рівень сприйняття. Також використовуються і всі інші методи.

Форми контролю.

За місцем, яке посідає контроль у навчальному процесі, розрізняють попередній (вхідний), поточний, рубіжний і підсумковий контроль.

Попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань) застосовується як передумова для успішного планування і керівництва навчальним процесом. Він дає змогу визначити наявний рівень знань дня використання їх викладачем як орієнтування у складності матеріалу. Попередній контроль у вигляді перевірки і оцінки залишкових знань проводять також через деякий час після підсумкового іспиту з певної дисципліни як з метою оцінки міцності знань, так і з метою визначення рівня знань з забезпечуючих предметів для визначення можливості сприйняття нових навчальних дисциплін.

Поточний контроль знань є органічною частиною всього педагогічного процесу і слугує засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) навчального матеріалу. Управління навчальним процесом можливе тільки на підставі даних поточного контролю. Завдання поточного контролю зводяться до того, щоб:

- виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається;
- визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення;
- виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи, встановивши причини, які перешкоджають їх роботі;
- виявити рівень опанування навиків самостійної роботи і намітити шляхи і засоби їх розвитку;
- стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Рубіжний контроль знань є показником якості вивчення окремих розділів, тем і пов'язаних з цим пізнавальних, методичних, психологічних і організаційних якостей здобувачів. Його завдання - сигналізувати про стан процесу навчання

здобувачів для вжиття педагогічних заходів щодо оптимального його регулювання.

Підсумковий контроль являє собою іспит (залік) здобувачів з метою оцінки їх знань і навиків у відповідності до моделі ОС. Основна мета іспитів - встановлення дійсного змісту знань здобувача за обсягом, якістю і глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

Критерії національної оцінки знань

Оцінка «Відмінно» виставляється аспіранту, який систематично працював протягом семестру, показав під час підсумкової атестації різнобічні і глибокі знання програмного матеріалу, вміє успішно виконувати завдання, які передбачені програмою, засвоїв зміст основної та додаткової літератури, усвідомив взаємозв'язок окремих розділів дисципліни, їхнє значення для професії, виявив творчі здібності у розумінні та використанні навчально-програмного матеріалу, проявив здатність до самостійного оновлення і поповнення знань.

Оцінка «Добре» виставляється аспіранту, який виявив повне знання навчально-програмного матеріалу, успішно виконує передбачені програмою завдання, засвоїв основну літературу, що рекомендована програмою, показав достатній рівень знань з дисципліни і здатний до їх самостійного оновлення та поповнення у ході подальшого навчання та професійної діяльності.

Оцінка «Задовільно» виставляється аспіранту, який виявив знання основного навчально-програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та наступної роботи за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою, допустив окремі похибки у відповідях на іспиті і при виконанні іспитових завдань, але володіє необхідними знаннями для подолання допущених похибок під керівництвом науково-педагогічного працівника.

Оцінка «Незадовільно» виставляється аспіранту, який не виявив достатніх знань основного навчально-програмного матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не може без допомоги викладача використати знання при подальшому навчанні, не спромігся оволодіти навичками самостійної роботи.

Складання диференційованих заліків оцінюється так само, як і складання екзаменів.

Результати складання заліків оцінюються за національною двобальною шкалою: «Зараховано» чи «Не зараховано». Щоб одержати оцінку «Зараховано», рейтинг аспіранта із засвоєння дисципліни (чи виконання іншого виду навчальної роботи) має становити не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Рейтинг аспіранта із засвоєння дисципліни у балах (також і рейтинги з виконання інших видів навчальної роботи) переводиться у

національні оцінки «Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно» згідно з таблиці 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»:

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни **R_{дис}** (до **100 балів**) одержаний рейтинг з атестації **R_{ат}** (до **30 балів**) додається до рейтингу з навчальної роботи **R_{нр}** (до **70 балів**): **R_{дис} = R_{нр} + R_{ат}**.

Методичне забезпечення

Робоча навчальна програма дисципліни «Історичні студії та дослідницькі дихотомії».

Рекомендована література

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: Підручник / Білуха М. Т. - К.: Вища школа, 1997. - 271 с.
2. Бур'ян М.С. Проблема «не-формаційного» підходу у вивченні всесвітньої історії у вишій та загальноосвітній школі // Освіта на Луганщині. - 1996. - № 2-3. - С. 18-21; 1998 - №1. - С. 28-33.
3. Бур'ян М.С., Фрейман Г.О. Шляхи перебудови змісту історичної освіти на нових методологічних та методичних засадах // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В.Гнатюка. Серія Історія. - Тернопіль, 2001. - Вип.12. — С.188-193.
4. Віднянський С.В. Проблеми всесвітньої історії в українській історіографії: стан та перспективи досліджень [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ues/2010_5_1/Articles/7_Vidnyansky.pdf
5. Воронов І.О. Глобалізація і політика: реалії і перспективи соціальних трансформацій: монографія / Ігор Воронов. - К.: Генеза, 2004. - 288 с.
6. Всесвітня історія та актуальні проблеми міжнародних відносин: Статті та матеріали III Міжнар. наук.-практ. конференції,

- присвяченої пам'яті професора Г.Л.Бондаревського (3-4 квітня 2012 р., м. Луганськ) / Під ред. М.С. Бур'яна. - Луганськ : ТОВ «Віртуальна реальність», 2012. - 504 с.
7. Всесвітня історія та актуальні проблеми міжнародних відносин: статті та матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Г.Л. Бондаревського (12-13 квітня 2011 р., м. Луганськ). / Під ред. М.С. Бур'яна. - Луганськ: ТОВ "Віртуальна реальність", 2011. - 672 с.
  8. Головченко В. Країнознавство: Азія, Африка, Латинська Америка, Австралія і Океанія: навч. посібник / В. Головченко, О. Кравчук. - К. : Нічлава, 2006. - 336 с.
  9. Горелов М.Є. Цивілізаційна історія України / М.Є. Горелов, О.П. Моця, О.О. Рафальський. - К.: ТОВ УВПК «ЕксОб», 2005. - 632 с.
  - 10.Грацюзі А. Голод у СРСР 1931-1933 рр. та український Голодомор: чи можлива нова інтерпретація? //Український історичний журнал. - 2005. - № 3. - С. 120-143.
  - 11.Іваницька О.П. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945): Навч. посібник. - Вінниця : Фоліант, 2004. - 464 с.
  - 12.Історико-географічні дослідження в Україні: Збірка наукових праць / Інститут історії України. -Число 12. - К.: Інститут історії України, 2012. - 251 с.
  - 13.Історична наука : термінологічний і понятійний довідник : навч. посіб. / В.М. Литвин, В.І. Гусев, А.Г. Слюсаренко [та ін.]. - К. : Вища школа, 2002. - 430 с.
  - 14.Історіографічні дослідження в Україні. - Випуск 22: Доповіді та матеріали Міжнародної наукової конференції “Інститут історії України на зламі епох, у світлі традицій та перетворень. 75 років інституціонального буття”, 20-21 жовтня 2011 р., м. Київ. - К.: Інститут історії України, 2012. - 734 с.
  - 15.Кириченко В.П. Нова історія країн Азії, Африки та Латинської Америки: навч. посібник / В.П. Кириченко. - К. Либідь, 2002. - 168 с.
  - 16.Ковальчук В. В.. Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. / В. В. Ковальчук, Л. М. Моїсєєв. - К.: Професіонал, 2004. - 208 с.
  - 17.Козеллек Р. Минуле майбутнє: про семантику історичного часу / Райнгард Козеллек; пер. з нім. Володимира Шведа за ред. Сергія Стельмаха. - К.: Дух і літера, 2005. - 380 с.
  - 18.Колесник І.Г. Українська історіографія з перспективи

- концептуального синтезу / І.Г. Колесник // Історія. - Частина 2. ХХ століття. Четвертий міжнародний конгрес українців. Одеса, 26-29 серпня 1999 р. Доповіді та повідомлення. – Одеса-Київ-Львів, 1999. - С. 27-32.
19. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. / О. В. Колесников. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 144 с.
20. Колінгвуд Р.Дж. Ідея історії / Робін Дж. Колінгвуд; пер. з англ. О. Мокровольського. - К.: Основи, 1996. - 613 с.
21. Космина В.Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу [монографія] / В.Г. Космина. - Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. - 310 с.
22. Країнознавство: країни С'НД, Європи і Північної Америки : навч. посіб. / М.С. Дорошко, Р.А. Кривонос. В.П. Крижанівський, Н.Ф. Сербіна. - К.: Ніка-Центр, 2009. - 312 с.
23. Леві Дж. Про мікроісторію / Джованні Леві // Нові перспективи історіописання / за ред. Пітера Берка [пер. з англ. Т. та А. Портнових; наук. ред. Ю. Павленко]. - К.: Ніка-Центр, 2004. - С.122-148.
24. Мальський М. З., Мацях М. М. Теорія міжнародних відносин: Підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацях. - Л.: Вид-во ЛНУ, 2002. - 392 с.
25. Марочко В.І. Сучасна зарубіжна історіографія голоду 1932-1933 рр. в Україні: нова чи стара інтерпретація? / В.І. Марочко // Український історичний журнал. - 2006. - № 3. - С. 186-198.
26. Мицик Л. М., Кузьменко Ю. В. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-2007): Навч. посібник. - К.: Академвидав, 2008. - 544 с.
27. Міжнародні системи і глобальний розвиток: підручник / Кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжолі. - Київ: Вид.-поліграф. Центр «Київський університет», 2008. - 606 с.
28. Нариси історії української революції 1917-1921 років / Інститут історії України. - Кн. 2. - К.: НВП «Видавництво “Наукова думка” НАН України», 2012. - 464 с.
29. Національне питання в Україні ХХ - початку ХХІ ст.: історичні нариси / Інститут історії України. - К.: Ніка-Центр, 2012. - 592 с.
30. Нові перспективи історіописання / за ред. Пітера Берка; [пер. з англ. Т. та А. Портнових; наук. ред. Ю. Павленко]. - К.: Ніка-Центр, 2004. - 392 с. - (Зміна парадигми : вип. 5).
31. Павленко Ю. В. Історія світової цивілізації: соціокультурний розвиток людства / Павленко Ю. В. - К.: Либідь, 1996. - 358 с.

- 32.Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації соціокультурний розвиток людства : навч. посібник / Ю.В. Павленко ; відп. ред. та автор вст. слова С. Кримський. - К. : Либідь, 1996. - 360 с.
- 33.Підгаєцький В.В. Основи теорії та методології джерелознавства з історії України ХХ століття: навч. посібник /
- 34.В.В. Підгаєцький. - Д. : Вид-во Дніпропетр. ун-ту, 2001. - 392 с.
- 35.Проблеми вивчення історії Української революції 1917—1921 років. Збірник наукових статей / Гол. ред. Р. Я. Пиріг. НАН України. Інститут історії України. - К.: Інститут історії України, 2012. -Вип. 7.-318 с.
- 36.Проблеми історії України: факти, судження, пошуки: Міжвідомчий збірник наукових праць. - Вип. 21 / Відп. ред.
- 37.С.В. Кульчицький. НАН України. Інститут історії України. - К.: Інститут історії України, 2012. - 322 с.
- 38.Реєнт О.П. Деякі проблеми історії України ХІХ-ХХ ст.: стан і перспективи наукової розробки / О.П. Реєнт // Український історичний журнал. - 2000. - № 2. - С. 3-26.
- 39.Реєнт О.П. Сучасна історична наука в Україні : шляхи поступу / О.П. Реєнт // Український історичний журнал. - 1999. - № 3. - С. 3-22.
- 40.Сидоренко В. К., Дмитренко П. В. Основи наукових досліджень: Навч. посіб / В. К. Сидоренко, П. В. Дмитренко. - К.: РННЦ ДШТ, 2000. - 260 с.
- 41.Словник історичних термінів і понять. Навчально-методичний посібник / Укладачі Л.О. Рощина, О.В. Беліков, А.М. Фесенко - Донецьк: Державний університет інформатики і штучного інтелекту, 2008. - 55 с.
- 42.Словник основних понять до курсу «Основи наукових досліджень» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://fmho.mdpu.org.ua/index.php?option=com_mtree&task=view&link&link_id=918&Itemid=0
- 43.С'тавніук В.В. Становлення та еволюція афінського поліса: від занепаду ахейської цивілізації до реформ Ефіальта і Перікла: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня д-ра іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія» / В.В. Ставніук; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. - К., 2006. - 32 с.
- 44.Тюрменко І.І. Культурологія: теорія та історія культури: Навчальний посібник / За ред. І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. - 368 с.

45. Україна: політична історія: ХХ - початок ХХІ століття / редрада: В.М. Литвин (голова) та їй.; редкол.: В.А. С'молій, Ю.А. Левенець (спів-голови) та ін. - К.: Парламентське видавництво, 2007. - 1028 с.
46. Україна в міжнародних відносинах. Енциклопедичний словник-довідник. - Випуск 3: Предметно-тематична частина: К-О / Відп. ред. М. М. Варварцев. НАН України. Інститут історії України. - К.: Інститут історії України, 2012. - 315 с.
47. Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. Збірник статей / Відп. ред. В. М. Даниленко. НАН України. Інститут історії України. - К.: Інститут історії України, 2011. - Вип. 16. - 328 с.
48. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій / А. С. Філіпенко. - К.: Академвидав, 2004. - 208 с.
49. Холодна війна 1946 - 1991 рр.: причини, перебіг, наслідки: Статті та матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (22 лютого 2012 р.) - Луганськ, 2012. - 80 с.
50. Черниш Н. Й. Методичні рекомендації до написання курсових, бакалаврських та магістерських дипломних робіт студентів спеціальності «Соціологія» / Н. Й. Черниш, Т. С'Бурейчак, В. І. Сусак [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.sociology-lnu.org.ua/Navchannia/Metod_rekoniend_kursovi_ta_dyplomni.doc
51. Швець В. Г. Методологія наукових досліджень / В. Г. Швець [Електронний ресурс]. - Режим доступу⁷ <http://www.twirpx.com/file/84433/>
52. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності [Текст]: підручник / В.М. Шейко; 3-с вид. - К.: «Знання-Прес», 2003. - 295 с.
53. Bull M. Thinking Medieval: An Introduction to the Study of the Middle Ages [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.history.ac.uk/feviews/feview/581>
54. History of Latin American Civilization: Sources and Interpretations [ed. by Lewis Hanke]. - Boston: Little, Brown. 1967. - Vol.2 : The modern age. - 1969. - xvii, 548 p.
55. McNeill W. The Rise of the West: A History of the Human Community: with a Retrospective Essay / McNeill W. - Chicago: University Of Chicago Press, 1992. - 860 p.
56. Michael Salewski. Methodical Problems of Historical Science [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.pdcnet.org/collection/show?id=philhist_1976_9_2_0240_0240&file_type=pdf
57. Modern World History [Електронний ресурс]. - Режим

доступу: <http://www.johndclare.net>

58. The Center for Theoretical Problems in the Historical Sciences
[Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.hist.msu.ru/English/Labs/centheo.htm>

59. Zelikow Ph. The Modern World: Global History since 1760
[Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://www.coursera.org/course/modernworld>